

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق جزایر هندورابی و فارور کوچک و بزرگ به

محدوده منطقه آزاد کیش»

موضوع لایحه

این لایحه در قالب یک ماده واحده به دولت اجازه می‌دهد که با رعایت موازین زیست‌محیطی، جزایر هندورابی، فارور بزرگ و کوچک را به محدوده منطقه آزاد کیش الحاق کند.

اهداف و دلایل توجیحی بیان شده در مقدمه لایحه

هدف اصلی لایحه دولت افزودن جزایر هندورابی و فارور بزرگ و کوچک به محدوده منطقه آزاد کیش است و در کنار آن اهداف فرعی ذیل را نیز دنبال می‌کند:

- فعال نمودن و بهره‌گیری از قابلیت‌های جانبی منطقه آزاد کیش،
- وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های فراوان در جزایر هندورابی و فارور بزرگ و کوچک،
- شتاب گرفتن روند توسعه و عمران و آبادانی جزایر مذکور،
- بالابردن سطح امنیت ملی در مناطق مورد نظر،
- امکان جذب بیشتر گردشگران داخلی و خارجی،
- جذب بیشتر سرمایه‌گذاری‌های خارجی و داخلی،
- تقویت سرویس‌دهی به کشتی‌ها،
- افزایش امکان رقابت منطقه با مناطق آزاد کشورهای همجوار.

بررسی موضوع

۱. جزیره کیش با مساحت ۹۰ کیلومتر مربع، پیرامون ساحلی ۲۰ کیلومتری و شکل کلی تقریباً بیضی در فاصله ۱۸ کیلومتری از سرزمین اصلی در خلیج فارس قرار دارد.^۱ این منطقه دارای ظرفیت‌ها و مزیت‌های مختلفی مانند سابقه تاریخی، منابع طبیعی خاص، جاذبه‌های گردشگری متعدد، جاذبه‌های تفریحی و ورزشی، مراکز درمانی، مؤسسات آموزشی و پژوهشی، دانشگاه‌های آموزش عالی، فرهنگ‌سراها و مراکز فرهنگی و فرودگاه بین‌المللی است.

علیرغم گذشت سال‌ها از تأسیس این منطقه شاخص‌های عملکردی و اثربخشی این منطقه مؤید دستیابی به سطوح مطلوبی از تحقق اهداف قانونی و برنامه‌ای نیست. یکی از علل اصلی این موضوع عدم وجود زیرساخت‌های لازم در منطقه چه از نظر تأسیسات و تجهیزات و چه از نظر نیروی انسانی و قوانین مورد نیاز است.

الحاق جزایری که دارای ظرفیت و پتانسیل مناطق آزاد تجاری باشند به جزیره کیش می‌تواند در عملکرد منطقه آزاد آثار مثبتی داشته و بر توسعه منطقه‌ای جزایر و ایجاد ثبات اقتصادی، سیاسی و امنیتی مؤثر باشد.

۲. در آب‌های خلیج فارس جزایر متعددی از جمله جزیره لاوان، هندورابی، شتور، ابوموسی، تنب بزرگ، تنب کوچک، سیری، فارور بزرگ و فارور کوچک^۲ و ... با پتانسیل‌های بالا وجود دارد که متأسفانه در سال‌های گذشته از این ظرفیت‌ها به‌درستی استفاده نشده است.

۳. جزیره هندورابی با ۲۲/۸ کیلومتر مربع مساحت در فاصله ۲۲۵ کیلومتری بندرعباس در دل خلیج فارس و در حد فاصل بین دو جزیره کیش و لاوان و در ۲۸ کیلومتری جزیره کیش قرار گرفته است. این جزیره سرزمینی هموار و تقریباً بدون عارضه طبیعی است. فعالیت اقتصادی اکثر اهالی در جزیره هندورابی، صید و غواصی است. فعالیت‌های صنعتی یا بهره‌برداری از معادن و منابع زیرزمینی و حتی صنایع دستی در هندورابی وجود ندارد. منابع تأمین آب جزیره بسیار محدود

۱. سایت رسمی سازمان منطقه آزاد کیش به آدرس: <http://www.kish.ir>

۲. http://daneshnameh.roshd.ir/mayara/mayara_index.php?

و کم است و آب مصرفی آن از طریق چاه یا آب انبار تأمین می‌شود. این جزیره هم اکنون نیز از نظر سیاحت و ایرانگردی از زیرمجموعه‌های کیش است که با توجه به امکانات و استعداد طبیعی جزیره از نظر آب، خاک، هوا و شرایط خاص تجاری جزیره کیش و همچنین برخورداری از زیبایی‌های طبیعی، قادر است بخشی از نیازهای سیاحتی و گردشگری ایرانگردان را تأمین کند.

بنابراین جزیره هندورابی با توجه به مساحت قابل توجه (یک‌چهارم جزیره کیش) و نزدیکی به جزیره کیش و همچنین با توجه به امکانات و استعدادها و زیبایی‌های طبیعی خود از نظر آب، خاک و هوا می‌تواند ظرفیت سیاحتی و گردشگری جزیره کیش را ارتقا بخشد. این جزیره از نظر زیرساخت‌های بالفعل مورد نیاز برای الحاق به منطقه آزاد در شرایط مناسبی نیست و تجهیز آن می‌تواند هزینه‌هایی را به منطقه تحمیل نماید.

۴. **جزیره فارور بزرگ** یکی دیگر از جزایر قلمرو استان هرمزگان با مساحت حدود ۲۶/۲ کیلومتر مربع است که در نزدیکی ابوموسی و با فاصله از بندرعباس قرار دارد. بزرگ‌ترین ابعاد طولی و عرضی جزیره هفتونیم و چهارونیم کیلومتر است. فاصله آن تا نزدیک‌ترین نقطه سواحل سرزمین اصلی در حدود بیست کیلومتر و در ۵۵ کیلومتری جزیره کیش قرار گرفته است. سطح این جزیره که روی یکی از کمربندهای زلزله‌خیز جهان قرار دارد از تپه ماهورهای کوچک تشکیل شده و دارای شیب‌های تند و پرتگاه‌هایی در برخی نقاط است. رنگ آب در نزدیکی جزیره سیاه است.

بقایای ساختمان‌های مخروطی و اراضی کشاورزی بایر و چاه‌های آب نشانه مسکونی بودن جزیره در زمان‌های گذشته است، ولی درحال حاضر، جزیره غیرمسکونی است و تنها تعدادی مأمور دولتی در آن حضور دارند. در آب‌های این جزیره ماهی فراوان وجود دارد و به همین خاطر صیادان در اطراف آن فعالیت زیادی دارند. معدن آهن، کانون‌های زیست حیات وحش و چراغ دریایی موجود در این جزیره از ظرفیت‌های بالفعل جزیره محسوب می‌شوند.

بنابراین جزیره فارور بزرگ هرچند دارای مساحتی مناسب است، ولی از نظر تأمین زیرساخت‌های بالفعل مورد نیاز از شرایط نامناسبی برخوردار است.

۵. **جزیره فارور کوچک** با مساحت یک‌ونیم کیلومتر مربع در قسمت شمال غربی جزیره ابوموسی و با فاصله از بندرعباس واقع شده است. بزرگ‌ترین ابعاد طولی و عرضی جزیره، یک‌وچهاردهم و یک‌ویک‌دهم کیلومتر است. جزیره غیرمسکونی فارور کوچک و سواحل آن، به علت موقعیت اقلیمی و استقرار در مسیر مهاجرت پرندگان دریایی، زیستگاه گونه‌های متنوع پرندگان مهاجر و بومی است. بنابراین جزیره فارور کوچک از مساحتی محدود برخوردار بوده که بیشتر زیستگاه گونه‌های پرندگان مهاجر و بومی است و کاربرد آن به عنوان منطقه آزاد می‌تواند از نظر زیست‌محیطی مشکلاتی را برای جزیره ایجاد کند.

با توجه به اینکه جزیره فارور کوچک در مسیر حرکت کشتی‌های عبوری از خلیج فارس قرار گرفته است، در صورت تبدیل آن به منطقه آزاد و توسعه قابلیت‌های اقتصادی آن، این جزیره می‌تواند به بازار بزرگی برای آب‌رسانی، سوخت‌رسانی و تأمین نیازمندی‌های کشتی‌های عبوری تبدیل شود. این امر، جایگاه جمهوری اسلامی ایران در خدمت‌رسانی به کشتی‌ها را ارتقا داده و زمینه را برای به دست گرفتن بازار سوخت‌رسانی به کشتی‌ها، به‌ویژه شناورها فراهم می‌کند. کنترل بازار سوخت‌رسانی علاوه بر منافع اقتصادی سرشار، می‌تواند به عنوان اهرم نفوذی، میزان تأثیرگذاری جمهوری اسلامی ایران بر معادلات منطقه خلیج فارس را افزایش دهد.

۶. با توجه به ادعاهای ارضی امارات متحده عربی درخصوص جزایر ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک و اقدامات ایالات متحده آمریکا برای امنیتی کردن روابط ایران با دولت‌های منطقه، گسترش دامنه و عمق فعالیت‌های اقتصادی، صنعتی و گردشگری ایران در جزایر خلیج فارس و تبدیل این مناطق به مناطق توسعه‌یافته و برخوردار از قابلیت‌های اقتصادی و گردشگری؛ زمینه را برای توسعه همکاری‌های اقتصادی میان کشورهای منطقه به وجود می‌آورد. این امر، از طریق تقویت سطح و گستره تعاملی کشورهای همجوار از امنیتی شدن تعاملات منطقه‌ای جلوگیری کرده و شرایط را برای گسترش همکاری‌های سیاسی میان دولت‌های منطقه فراهم می‌کند.

جمع‌بندی

هرچند الحاق این جزایر به منطقه آزاد کیش از نظر اقتصادی و امنیتی قابل توصیه است، ولی از نظر هزینه‌های تحمیل شده به سازمان اداره‌کننده منطقه آزاد کیش به‌منظور ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز و همچنین بروز مشکلات زیست‌محیطی (به‌خصوص در جزیره فارور کوچک) می‌تواند منطقه آزاد کیش را با مشکلاتی نیز مواجه کند.

پیشنهاد

تصویب این لایحه با توجه به ابعاد امنیتی و اقتصادی قابل توصیه است با وجود این، همان‌طور که در لایحه به لزوم حفظ موازین زیست‌محیطی تأکید شده می‌توان به چگونگی نحوه تأمین منابع مالی جهت ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز در مناطق الحاق شده نیز اشاره کرد.